

14.2.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriölle:

Asia: **Lausunto ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamisesta**

Viite: Lausuntopyyntönnö 24.1.2024 dnro VN/31464/2023

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttaminen

OAJ:n kanta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun korottamisesta 45 euroon opintopisteeltä

Mielestämme hallitusohjelman kirjaus "Avoimen korkeakouluopetuksen roolia väylänä osaamisen kehittämisessä vahvistetaan" edellyttää pikemminkin sitä, että opintopisteen maksua alennetaan kuin korotetaan. Opinnot eivät voi jatkossakaan olla kiinni henkilön varallisuusasemasta tai työnantajan mahdollisuuksista osallistua koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Muutoksella tavoitellaan korkeakoulujen taloudellisten edellytysten vahvistamista avoimen koulutuksen järjestämisessä. Opiskelijoiden halutaan osallistuvan mittavammin koulutuksen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Jatkossa korkeakoulut voisivat määritellä eri opintokokonaisuuksille myös säädettyä enimmäishintaa alemman maksun kuten ovat tähänkin asti voineet tehdä.

Emme kannata maksujen korotusta. Suhtaudumme hyvin ennakkoluuloisesti siihen, että korkeakoulut päättäisivät nyt esitettyä 45 euroa matalammasta hinnoittelusta tai täysin maksuttomasta tarjonnasta. Vaikka yliopistolla ja ammattikorkeakouluilla olisi mahdollisuus periä pienempääkin maksua, tulee keskipitkällä aikavälillä uudeksi normaaliksi 45 euroa ja se eriarvoistaa jo hyvin vahvasti avoimen väylää koulutusmahdollisuutena.

Olemme hyvin ristiriitaisessa tilanteessa, kun korkeakoulujen rahoitus asetetaan yksilön koulutusmahdollisuuksien ja koulutus- ja osaamistason nostamisen kanssa vastakkain. Tutkintokoulutuksen hinta on vuoteen 2011 nähden tippunut yliopistoissa kolmanneksen ja ammattikorkeakoulujen osalta melkein puolella. Korkeakoulujen perusrahoituksista leikataan tällä hallituskaudella avoimen tarjonnan hinnoittelun perusteella 39 miljoonaa. Korkeakoulut ajetaan tilaan, jossa ne eivät voi kasvattaa tai kehittää jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa perusrahoituksella. Kun tarkastelee kokonaisuutena erilaisia meneillään olevia uudistuksia korkeakoulukentällä, on näkyvissä, että korkeakoulutuksen rahoitusta siirretään nyt eri reittejä pitkin yhä enemmän yksilön tai jonkin muun kuin valtion vastuulle.

14.2.2024

Näemme maksujen korotuksessa todellisia haasteita ja eriarvoistavia tekijöitä. Muutoksessa voi käydä niin, että kaikilla avoimesta korkeakouluopiskelusta kiinnostuneilla ei ole opintoihin enää varaa. Tästä syystä maksuilla kerättävät tuotot jäisivät erittäin todennäköisesti odotettua pienemmiksi, varsinkin jos maksujen suuruus asetetaan lähemmäs kattoa. Päätöksen tekemiseen tarvitaan tarkempaa tietoa millaiset ovat eri ryhmien realistiset valmiudet koulutuksesta perittävien maksujen suorittamiseen.

Avoimiin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opintoihin osallistuvat ovat hyvin monitaustainen opiskelijaryhmä ja myös erilaisin tarpein opintoihin hakeutuvia. Osa hakee tutkintokoulutuspaikkaa, osa kehittää omaa osaamistaan työhön liittyen, osa osallistuu enemmän harrastuksen pohjalta. Opintojen laajuudet myös tällöin vaihtelevat lyhyestä yksittäisestä kurssista pitempiaikaisiin opintoihin. Riippumatta siitä, mikä opintojen lähtökohta on, tulee tämän mahdollisuuden olla todellinen.

Suomen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa merkittävästi ylöspäin. Avoin korkeakoulutus on mahdollisuus lisätä korkeakouluun hakeutumista. Kun tarkastelee raportissa analysoitua tietoa avoimen opiskelijoista, niin voi havaita opintoihin osallistuvan enemmistönä (57 prosenttia) joko perustutkinnon tai toisen asteen tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Oletettavaa on, että jatkossa toisen asteen opiskelijoiden määrä avoimen kautta korkeakoulutukseen hakeutumisen väylänä tulee kasvamaan ja siksi on kohtuutonta, että opinnot maksaisivat jatkossa yhä enemmän. Selittäviä tekijöitä väylän lisääntyvään käyttöön voi olla esimerkiksi ensikertaisen opiskelijan statuksen menettämisen pelko, jolloin avoin korkeakoulutus tarjoaa mahdollisuuden etsiä omaa alaa. Näemme, että näin merkittävä maksujen nostaminen ei tue kansallista tavoitettamme osaamisen kasvattamisessa.

Tosiasia on myös se, että eri työnantajilla on erilaiset mahdollisuudet tarjota henkilöstölleen maksullista koulutusta. Aikuiskoulutustuen tulevaisuus lisää osaltaan epävarmuutta koulutukseen osallistumisessa. Julkisella sektorilla, esimerkiksi sote-aloilla, työskentelevien mahdollisuus osallistua jatkossa työnantajan tarjoamana tai omakustanteisesti täydentävään koulutukseen tulee vaikeutumaan entisestään. Raportissa tulee hyvin esille se, että sote-alan osaajat ovat isoin joukko koulutuspalveluiden käyttämisessä. Tästä voi päätellä, että opintojen laatu ja hinta ovat tasapainossa.

Yliopistojen maksuasetusmuutokset

Emme kannata maksuasetukseen tulevia muutoksia: opiskeluoikeuteen myönnettävän lisäajan hakemista koskevaa 50 euron suuruisia maksua ja lukuvuosi-ilmoittautumisen laiminlyönnin jälkeistä ns. uudelleenkirjautumismaksun korottamista.

14.2.2024

Mitä muita kehittämistarpeita näette liittyvän avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen?

Avoimen väylä on joustava ja sitä käytetään tällä hetkellä hyvin moninaiisiin koulutuspoliittisiin tarpeisiin. Samalla kun se koulutusmuotona palvelee yhä moninaisemmin, on myös mahdotonta tuoda eri ryhmille ja eri koulutustarpeisiin kohdentuvia maksuja. Avoimen väylää on syytä tarkastella kokonaisuutena siten, että mihin sen käyttö on tarkoitettu, jotta korkeakoulut voivat keskittyä sen kehittämiseen.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Hannele Louhelainen
erityisasiantuntija